

**UNIwersYTET MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU**

Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania
Katedra Gospodarowania Zasobami Pracy

Prof. dr hab. Zenon Wiśniewski

ul. Gagarina 13a, 87-100 Toruń

E-mail: zenwis@umk.pl

Biuro Rady Awansów Naukowych

Wpływ 11-09-2023

Toruń, 2.09.2023

Załącznik 104/2023 JZG

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Marty Pietrzak pt.

Uwarunkowania wyboru miejsca pracy przez lekarzy w Polsce

przygotowanej na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu
pod kierunkiem dra hab. Macieja Ławrynowicza, prof. UEP
i promotora pomocniczego dra Przemysława Piaseckiego

I. Ogólna ocena

Z wielkim zainteresowaniem przestudiowałem pracę doktorską mgr Marty Pietrzak. Lektura tego dzieła pozwala już na wstępie stwierdzić, że zasługuje ono na bardzo pozytywną ocenę. Rozprawa jest rzetelnym studium analitycznym na temat uwarunkowań wyboru miejsca pracy przez lekarzy w Polsce. Stanowi ona oryginalne rozwiązanie problemu naukowego z poprawnym doбором literatury krajowej i zagranicznej oraz wykorzystaniem metod ilościowych.

O walorach recenzowanej rozprawy decydują w szczególności następujące jej cechy: bardzo trafny wybór tematu, osiągnięcie założonych celów badawczych, profesjonalny dobór źródeł informacji i metod badawczych, harmonijna i logiczna konstrukcja pracy oraz dobre opracowanie redakcyjne.

dw

Wybór tematu

W literaturze przedmiotu podkreśla się, że lekarz jest zawodem zaufania społecznego. Rola zawodowa lekarza posiada dwa wymiary: społeczny i psychologiczny¹. Dostępność i jakość kadry medycznej, a zwłaszcza lekarzy, jest czynnikiem warunkującym odpowiedni poziom opieki zdrowotnej w kraju. Pod względem liczby lekarzy na 1000 mieszkańców jesteśmy w Polsce daleko w tyle za naszymi sąsiadami - Niemcami, Czechami, Słowacją, Litwą, a nawet Rosją. Według danych OECD w naszym kraju przypada tylko 2,38 lekarzy specjalistów na 1000 pacjentów, a rekomendowana liczba wynosi 3,1. Problemem jest też emigracja lekarzy. Aż 684 lekarzy i 177 lekarzy dentystów złożyło do końca listopada 2022 roku w Naczelnej Izbie Lekarskiej wnioski o wydanie zaświadczeń pozwalających uznanie kwalifikacji w innych krajach Unii Europejskiej. To rekordowe liczby od kilku lat, kiedy to przez moment emigrację lekarzy wyhamowała pandemia koronawirusa.

Niska liczba lekarzy specjalistów na 1000 pacjentów potęguje obawy Polaków o zdrowie. Aż 71% badanych odczuwa strach związany z brakiem dostępu do opieki medycznej. Co więcej, w 2020 r. w naszym kraju już prawie 30% wszystkich lekarzy stanowiły osoby w wieku emerytalnym. Ze względu na permanentny niedobór lekarzy istotne znaczenie dla polityki zdrowotnej państwa ma diagnoza determinant wyboru miejsca pracy przez lekarzy. Na podstawie rezultatów takich badań można bowiem dopiero określić skuteczne instrumenty pozyskiwania lekarzy w placówkach medycznych. Mgr Marta Pietrzak podjęła ten problem w swojej dysertacji doktorskiej i przeprowadziła statystyczną analizę determinant wyboru miejsc pracy przez lekarzy. W świetle poczynionych uwag wybór tematu rozprawy należy uznać za bardzo trafny, gdyż dotyczy bardzo aktualnego i niedostatecznie zbadanego zagadnienia oraz wychodzi naprzeciw oczekiwaniom praktyki. Problematyka recenzowanej rozprawy doktorskiej mieści się w pełni w dyscyplinie naukowej ekonomia.

¹ B. Tobiasz-Adameczyk, *Relacje lekarz-pacjent w perspektywie socjologii medycyny*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2002, s. 21-22.

22

Cele badawcze

Rozprawa ma charakter zarówno poznawczy (pogłębienie wiedzy teoretycznej i weryfikacja jej ustaleń na gruncie praktycznym), jak i pragmatyczny (diagnoza – rozpoznanie determinant wyboru miejsca pracy przez lekarzy).

Celem głównym dysertacji była identyfikacja i analiza czynników decydujących o wyborze miejsca pracy przez lekarzy w Polsce. Autorka sformułowała trzy następujące pytania badawcze:

1. Jakie czynniki są istotne przy wyborze miejsca pracy przez lekarzy w Polsce?
2. Jaka jest waga poszczególnych czynników determinujących wybór miejsca pracy?
3. Jak powiązane są cechy lekarzy i miejsca pracy z ważnością czynników decydujących o wyborze miejsca pracy?

Doktorantka przyjęła dwie hipotezy, które poddane zostały weryfikacji za pomocą metod opisowych i statystycznych. Pierwsza dotyczyła czynników zachęcających do wyboru miejsca pracy przez lekarzy w sektorze publicznym, a druga w sektorze prywatnym. Sformułowane w pracy cele badawcze i hipotezy świadczą o dobrej znajomości mgr Pietrzak badań krajowych i zagranicznych dotyczących wyboru miejsc pracy przez lekarzy.

Nie jest możliwe, aby w recenzji można było wymienić wszystkie istotne ustalenia, które wzbogacają wiedzę na temat podjęty w ocenianej dysertacji lub potwierdzają, ewentualnie korygują dotychczasowe poglądy. Tym niemniej za najbardziej interesujące z poznawczego punktu widzenia uznaję następujące elementy badania:

- analizę specyficznych elementów rynku pracy lekarzy z uwzględnieniem polskiego kontekstu,
- identyfikację determinant wpływających na wybór i opuszczanie miejsca pracy przez polskich lekarzy,
- analizę związków między czynnikami wpływającymi na wybór i opuszczanie miejsca pracy a cechami demograficznymi lekarzy,
- zbadanie związków między czynnikami wpływającymi na wybór i opuszczanie miejsca pracy a cechami miejsca pracy,
- opracowanie rekomendacji dla polityki zdrowotnej w Polsce.

Dobór metod badawczych i źródeł informacji

Część teoretyczna została przygotowana na podstawie rzetelnych studiów literaturowych, bogatego materiału statystycznego, aktów prawnych i źródeł internetowych. W rozprawie uwzględniono szeroką polską i zagraniczną literaturę przedmiotu, która została właściwie dobrana. Źródłem pierwotnym było własne badanie sondażowe. Jeśli chodzi o informacje statystyczne, to wykorzystane zostały dane GUS, Eurostatu, WHO, Naczelnej Izby Lekarskiej i różne raporty.

Podstawy teoretyczne do badań empirycznych stanowiły dwie teorie ekonomiczne: kapitału ludzkiego i migracji *push-pull*, opisująca czynniki przyciągające i wypychające z jednego miejsca pracy do innego. W celu znalezienia odpowiedzi na pytania badawcze w pracy zastosowano szerokie spektrum metod i technik. Część empiryczna, która jest mocną stroną pracy, zawiera sondaż diagnostyczny i badanie ilościowe.

Badanie ankietowe zostało przeprowadzone za pomocą elektronicznego kwestionariusza rozesłanego w formie linku przez Naczelną Izbę Lekarską do lekarzy. W badaniu wzięło udział 2083 respondentów, co stanowiło 1,33% populacji lekarzy w kraju. Doktorantka zidentyfikowała na podstawie literatury przedmiotu 15 głównych determinant wpływających na wybór miejsca pracy. Następnie przeprowadziła analizę czynnikową w celu sprawdzenia możliwości ich redukcji. Zbadła też rzetelność używanych kwestionariuszy za pomocą wskaźnika alfa Cronbacha dla czynników przyciągających i wypychających. Ogólnie rzecz biorąc, mgr Pietrzak w procesie analizy danych wykorzystwała następujące metody: analizę czynnikową, test t dla jednej próby, wskaźniki korelacji, analizę wariancji, test U Manna-Whitney'a i test Kruskalla-Wallisa.

W mojej ocenie do rozwiązania postawionych problemów badawczych Doktorantka posłużyła się właściwymi metodami analizy. Należy wysoko ocenić jej sprawność w stosowaniu różnorodnych metod statystycznych służących realizacji celu i weryfikacji postawionych hipotez badawczych. Wyniki empiryczne ze wszystkich metod statystycznych są w tekście dobrze udokumentowane i skomentowane pod względem statystycznym, jak i w kontekście badanego problemu. Sprawia to, że cała część empiryczna pracy jest spójna i stanowi istotną wartość dodaną.

Konstrukcja i zawartość pracy

Recenzowana rozprawa zawiera 218 stron i składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, podsumowania i bibliografii. Ponadto paca zawiera spis tabel, rysunków i wykresów oraz trzy załączniki. Sekwencja rozdziałów jest logiczna; tworzą one harmonijną całość. O zwartej strukturze pracy świadczy właściwa kolejność rozdziałów, która przedstawia się następująco:

- uwarunkowania wyborów miejsca pracy w różnych teoriach i koncepcjach,
- analiza rynku medycznego w Polsce,
- uwarunkowania wyboru miejsca pracy przez lekarzy w świetle dotychczasowych badań,
- metoda badań własnych,
- empiryczna analiza czynników determinujących wybór miejsca pracy przez lekarzy.

W pierwszym rozdziale – o charakterze teoretycznym – przedstawione zostały ekonomiczne teorie rynku pracy i migracji, które wyjaśniają uwarunkowania wyborów miejsca pracy. Uwzględnione zostały także teorie pochodzące z innych dyscyplin naukowych. W tej części Autorka uzasadniła wybór teorii stanowiących podstawę jej badań empirycznych. Z przedstawioną argumentacją w pełni się zgadzam.

Rynek medyczny w Polsce został dobrze scharakteryzowany w rozdziale drugim. Omówiono w nim cechy charakterystyczne rynku medycznego, rozwój opieki zdrowotnej w Polsce i dokonano analizy zasobów pracy na tym rynku. Autorka słusznie zauważa, że jest to rynek o wysokim stopniu regulacji i ma on dualny charakter, gdyż widoczny jest podział na zawody medyczne i okołomedyczne. Należy podkreślić, że w przypadku lekarzy mamy do czynienia z ponadprzeciętną aktywnością zawodową, wysokimi zarobkami i niskim ryzykiem bezrobocia.

Rezultaty badań przeprowadzonych w Polsce i na świecie nad uwarunkowaniami wyboru miejsca pracy przez lekarzy zostały omówione w trzecim rozdziale. Autorka zdiagnozowała lukę badawczą z punktu widzenia teorii ekonomii dotyczącą uwarunkowań wyboru miejsca pracy przez lekarzy.

W czwartym rozdziale zilustrowana została metodyka badań własnych. Zaprezentowano w nim przebieg procesu badawczego, populację lekarzy w Polsce, konstrukcję kwestionariusza ankiety i badane zmienne. Rozważania kończy opis technik analizy zebranego materiału empirycznego.

Rezultaty analizy czynników decydujących o wyborze miejsca pracy przez lekarzy są przedmiotem rozważań w ostatnim rozdziale. Po charakterystyce badanej populacji Autorka przedstawiła wyniki badania z podziałem na czynniki przyciągające, wypychające i obojętne. Okazało się, że czynniki zachęcające wykazują się znacznie silniejszym oddziaływaniem niż wypychające. Wśród nich największe oddziaływanie wykazywała lokalizacja miejsca pracy i była ona wyżej oceniana niż warunki pracy i rozwój zawodowy. Zachęcający wpływ wszystkich czynników został potwierdzony zarówno w sektorze publicznym, prywatnym, jak i publiczno-prywatnym. Rozdział zamykają dywagacje na temat oczekiwań wobec miejsca pracy.

Pracę kończy bardzo dobrze napisane podsumowanie.

Konkluzja

Pragnę podkreślić, że recenzowaną pracę doktorską oceniam bardzo wysoko. Na tę ocenę składa się:

- trafnie dobrany cel rozprawy,
- przejrzysta struktura pracy wiodąca do realizacji celu podstawowego,
- wysoki poziom teoretyczny,
- profesjonalne wykorzystanie metod statystycznych do rozwiązania problemu badawczego,
- klarowność prezentacji.

II. Uwagi redakcyjne

W pracy nie dostrzegłem istotnych usterek typu merytorycznego. Uważna lektura recenzowanej rozprawy doktorskiej nasunęła mi jednak kilka uwag redakcyjnych, które mogą być przydatne w przypadku publikacji pracy.

Po pierwsze, we wstępie zbędne są na przykład wyjaśnienia dotyczące istoty rynku pracy (s. 6-7). Są w nim także fragmenty, które są omawiane w następnych rozdziałach. Brakuje natomiast opisu zawartości pracy.

Po drugie, Doktorantka permanentnie stosuje takie wyrażenia, jak „...autorka dokonała przeglądu polskich badań..”, „autorka nazywa go w dysertacji...”. Moim zdaniem w piśmiennictwie naukowym powinno używać się formy bezosobowej.

Po trzecie, praca nie straciłaby, gdyby część teoretyczna była bardziej syntetyczna.

dw 6

Po czwarte, w opracowaniu spotkać można nieliczne potknięcia językowe i błędy literowe.

III. Wniosek końcowy

Uregulowania ustawowe stanowią, że:

- 1) autor rozprawy doktorskiej powinien wykazać ogólną wiedzę teoretyczną w danej dyscyplinie naukowej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej,
- 2) praca doktorska powinna stanowić oryginalne rozwiązanie określonego zagadnienia naukowego.

Biorąc pod uwagę oryginalność przeprowadzonej analizy, stwierdzam z pełnym przekonaniem, że Autorka recenzowanej rozprawy całkowicie spełniła powyższe warunki. Mgr Marta Pietrzak poprawnie zaprojektowała i zrealizowała skomplikowane badanie empiryczne, mające znaczną wartość poznawczą. W celu zweryfikowania hipotez wykorzystwała zaawansowane metody statystyczne, co świadczy o bardzo dobrym opanowaniu przez Doktorantkę warsztatu badawczego. Na podkreślenie zasługuje też przejrzyste i profesjonalne przedstawienie – w oparciu o literaturę zagraniczną - dyskusji naukowej nad teoretycznymi aspektami uwarunkowań wyborów miejsca pracy w świetle dotychczasowych badań.

Wnoszę, aby Rada Awansów Naukowych Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu przyjęła - przygotowaną pod kierunkiem dra hab. Macieja Ławrynowicza, prof. UEP oraz promotora pomocniczego dra Przemysława Piaseckiego - rozprawę doktorską mgr Marty Pietrzak i dopuściła ją do publicznej obrony. Dysertacja ta spełnia w pełni wymagania merytoryczne stawiane tego rodzaju opracowaniom. Moim zdaniem zasługuje ona na wyróżnienie.

